

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu **HISTORIA I TERAŹNIEJSZOŚĆ**

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
<p>1. WPROWA-DZENIE</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; wymienia cechy grupy społecznej; wymienia czynniki ułatwiające i utrudniające relacje w grupie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>grupa społeczna, więź społeczna, rodzina, socjalizacja</i> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>obywatel, obywatelstwo, wspólnota, republika (res publica), prawa i obowiązki obywatelskie, prawa polityczne;</i> wymienia dwa podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa; wymienia obowiązki obywatela RP zapisane w <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zbiorowość, rola społeczna, umowa społeczna, liberalizm;</i> zna i rozumie pojęcie <i>animal sociale;</i> definiuje klasyczne określenie dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>); wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz społeczności ludzkich (np. grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe); omawia podział grup społecznych; zna głównych twórców 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego człowieka rozumie się w tradycji jako „istotę społeczną”; wymienia i omawia przykładowe role społeczne, które odgrywa człowiek; omawia relacje grupa społeczna–jednostka; podaje przykłady wpływu otoczenia społecznego na jednostkę w różnych dziedzinach; omawia znaczenie życia społecznego dla rozwoju i spełnienia człowieka; wie, kim byli Arystoteles i Platon, oraz omawia ich dokonania omawia inne niż prawo krwi i prawo ziemi sposoby nabycia obywatelstwa; charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (res 	<ul style="list-style-type: none"> omawia warunki, w których zbiorowość przekształca się w grupę społeczną; omawia i ocenia zagrożenia wynikające z pozbawienia człowieka możliwości dorastania w społeczeństwie; omawia zagrożenia wynikające z nacisku grupy na jednostkę; omawia rolę grup społecznych w procesie socjalizacji; wyjaśnia, w jaki sposób rozwijana w nowożytności koncepcja umowy społecznej różni się od tradycyjnego pojmowania naturalności więzi społecznych; przedstawia stosunek myśli liberalnej do idei bonum commune charakteryzuje rolę 	<ul style="list-style-type: none"> omawia i ocenia realizację bonum commune we współczesnych doktrynach politycznych na wybranych przykładach ocenia, jak współczesne państwa wypełniają swoje obowiązki wobec obywateli, a jak obywatele wobec państw; ocenia korzyści wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego; analizuje problemy, z którymi musi się mierzyć bezpaństwowiec (apatryda) – formułuje argumenty wyjaśnia konteksty znaczeniowe procesu tworzenia się narodu; ocenia wpływ procesu globalizacji na

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	z 1997 r. • wymienia różne postawy jednostki wobec państwa i narodu; • wymienia dwie koncepcje powstania narodu – etniczno-kulturową i polityczną; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>migracja, emigracja, imigracja, patriotyzm</i> ; • nazywa więzi łączące jednostkę z ojczyzną • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo, władza państwowa, organy państwa, suwerenność, terytorium państwa</i> ; • nazywa atrybuty państwa; • wymienia różne formy rządów, biorąc pod uwagę udział obywateli w ich funkcjonowaniu (oligarchia, demokracja, monarchia, arystokracja, tyrania, ochłokracja, republika); • przedstawia genezę państw narodowych • zna i wyjaśnia pojęcia:	nowożytnych teorii umowy społecznej: John Locke, Thomas Hobbes, Jean Jacques-Rousseau • omawia dwa podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa, ze zwróceniem szczególnej uwagi na obywatelstwo polskie i unijne; • wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>tutejszy, naród, tożsamość narodowa, patriotyzm</i> (w tym <i>patriotyzm lokalny, patriotyzm gospodarczy</i>), <i>nacjonalizm, szowinizm, ksenofobia, kosmopolityzm, internacjonalizm</i> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, arystokracja, monarchia, tyrania, ochłokracja, państwo narodowe</i> ;	publica); • omawia uprawnienia, które polski obywatel zyskuje wraz z nabyciem pełni praw obywatelskich (w związku z osiągnięciem odpowiedniego wieku) • wyjaśnia, na czym polega patriotyzm oraz czym różni się od szowinizmu i kosmopolityzmu; • omawia związki między nacjonalizmem i patriotyzmem; • odwołując się do przykładów, omawia dwie koncepcje powstania narodu: etniczno-kulturową i polityczną • wyjaśnia, jak należy rozumieć przymusowość jako jedną z cech państwa, oraz podaje przykłady stosowania przymusu przez państwo; • uzasadnia na podstawie fragmentu Polityki Arystotelesa (tekst w podręczniku), dlaczego starożytny filozof zaliczał	państwa w życiu obywatela i rolę obywatela w życiu państwa; • porównuje status obywatela w starożytnych demokratycznych Atenach i w dzisiejszej Polsce – wskazuje najważniejsze podobieństwa i różnice; • ocenia ograniczenia, które dotyczą polskiego obywatela w związku z pozbawieniem pełni praw publicznych; • przypomina przykłady grup społecznych, które w różnych okresach historycznych były pozbawione praw politycznych • wskazuje i omawia przykłady postaw patriotycznych we współczesnym świecie; • wyjaśnia proces tworzenia się narodu; • na wybranych przykładach omawia postawy jednostki wobec państwa; • ocenia zagrożenia wynikające z postawy szowinistycznej i ksenofobicznej; • analizuje znaczenie	funkcjonowanie państw narodowych; • ocenia znaczenie poczucia świadomości narodowej we współczesnym świecie, odwołuje się do przykładów • ocenia, czy model państwa narodowego powinien być dominujący we współczesnej Europie, uzasadnia swoją odpowiedź; • zna postać Georga Jellinka (twórca trójelementowej teorii państwa) • ocenia wpływ związków międzypokoleniowych (w rodzinach, w grupach społecznych) dla kultywowania idei niepodległej Rzeczypospolitej w czasie zaborów • na wybranych

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>praca organiczna, konstytucja, wychowanie patriotyczne, inkorporacja, federacja;</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje różne formy działań patriotycznych i niepodległościowych podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów (walka zbrojna, dyplomacja, nurt „ku pokrzepieniu serc”, strajki szkolne, praca organiczna i in.); rozdziela dwa nurty działań podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów – „walkę bezpośrednią” (zbrojną) i „walkę pośrednią” (inne formy przeciwstawiania się zaborcy) zna postanowienia konferencji w Wersalu; zna główne treści orędzia (tzw. 14 punktów) prezydenta Wilsona; zna i wyjaśnia pojęcia: konferencja pokojowa, system wersalski, Liga Narodów, Anschluss Au- 	<ul style="list-style-type: none"> omawia atrybuty państwa; omawia formy rządów: oligarchia, demokracja, monarchia, arystokracja, tyrania, ochłokracja, republika; wskazuje we współczesnym świecie państwa narodowe i wielonarodowe zna i wyjaśnia pojęcia: <i>insurekcja, międzynarodowe uznanie państwa, Sejm Ustawodawczy, sztafeta pokoleń</i>; omawia na przykładach różne formy działań patriotycznych i niepodległościowych podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów (walka zbrojna, dyplomacja, nurt „ku pokrzepieniu serc”, strajk szkolny, praca organiczna i in.); omawia federacyjną i inkorporacyjną koncepcję granicy 	<p>demokrację do ustrojów „zwyródniałych”;</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia dążenia do utworzenia państw narodowych na przykładzie Włoch i Niemiec na przykładzie II Rzeczypospolitej wyjaśnia znaczenie procesów kształtowania się granic państwowych i konstytuowania się państwa; wyjaśnia pojęcie suwerenności narodu (ludu) wyjaśnia, dlaczego po Wielkiej Wojnie twórcy nowego ładu światowego dążyli do tworzenia państw narodowych; omawia etapy upadku ładu wersalskiego; zna i wyjaśnia pojęcia: racja stanu, izolacjonizm porównuje dwudziestowieczne totalitaryzmy (komunizm, faszizm, nazizm); 	<p>poczucia tożsamości narodowej w współczesnym świecie i omawia to zagadnienie na przykładzie narodu polskiego i innego narodu</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega demokracja w wersji klasycznej (jako sposób wyznaczania rządzących); przypomina i omawia zasady działania różnych typów monarchii, które poznał w szkole podstawowej (absolutna, konstytucyjna, parlamentarna), bierze pod uwagę udział obywateli w sprawowaniu władzy rozumie znaczenie związków międzypokoleniowych (w rodzinach, w grupach społecznych) dla kultywowania idei niepodległej Rzeczypospolitej w czasie zaborów; uzasadnia, że ustrój Polski odrodzonej po 1918 r. opierał się na zasadzie suwerenności narodu; 	<p>przykładach ocenia to, w jaki sposób państwa europejskie w okresie międzywojennym realizowały swoją rację stanu;</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie wiedzy o współczesnym świecie wyjaśnia, jakie znaczenie w polityce międzynarodowej mają organizacje powołane w celu utrzymania pokoju omawia relacje społeczne w różnych państwach, wykorzystując wiedzę o różnicach między demokracją i totalitaryzmem; omawia rolę, jaką w kształtowaniu się totalitaryzmów pierwszej połowy XX w. odegrały idee nacjonalizmu i szowinizmu lub internacjonalizmu

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>stirii, konferencja monachijska, pakt Ribbentrop–Mołotow</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia dwudziestowieczne totalitaryzmy: komunizm (w ZSRS), faszyzm (we Włoszech), nazizm (w Niemczech); wymienia wodzów dwudziestowiecznych państw / ruchów totalitarnych (Józef Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler); wymienia podobieństwa i różnice między dwudziestowiecznymi totalitaryzmami; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>totalitaryzm, komunizm, tzw. rewolucja październikowa, GUŁAG, łagry, faszyzm, marsz na Rzym, nazizm, Narodowo-socjalistyczna Niemiecka Partia Robotników (NSDAP), obozy koncentracyjne, III Rzesza, wódz (Duce, Führer)</i> 	<p>wschodniej II RP;</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia główne postanowienia konstytucji marcowej z 1921 r. wyjaśnia znaczenie utrzymywania pokoju w stosunkach międzynarodowych; omawia działalność Ligi Narodów; prezentuje przyczyny upadku ładu wersalskiego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>demilitaryzacja, układ w Rapallo, pakt reński, remilitaryzacja</i> zestawia główne cechy dwudziestowiecznych totalitaryzmów (komunizm, faszyzm, nazizm); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dyktatura, kolektywizacja rolnictwa, centralne zarządzanie, klasa społeczna, Wielkie Włochy, ustawy norymberskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia, sposoby „wychowywania nowego obywatela” w państwach totalitarnych; opisuje ograniczenia wolności i praw obywatelskich w państwach totalitarnych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega demokracja w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz suwerenności ludu) omawia zagrożenia wynikające z izolacji państw na arenie międzynarodowej na przykładzie Republiki Weimarskiej i ZSRS; ocenia działalność Ligi Narodów; omawia przyczyny niepowodzenia wielkiego projektu, jakim była Liga Narodów charakteryzuje odmienności ustrojów państw demokratycznych i totalitarnych; wyjaśnia relację państwo–obywatel w systemach totalitarnych; omawia, w jaki sposób ideologie totalitarne odnoszą się do koncepcji dobra wspólnego (bonum commune) i jak je definiują 	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
<p>2. ŚWIAT I POLSKA W I.1945-1956</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna postanowienia konferencji wielkiej trójki; • wymienia cele dziania ONZ na podstawie preambuły <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> (tekst w podręczniku); • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>koalicja antyhitlerowska, konferencje wielkiej trójki</i> • zna i wyjaśnia pojęcia: wojna, wypowiedzenie wojny, rozejm, zawieszenie broni, kapitulacja; • wymienia przykłady dziedzictwa społecznego i prawnego II wojny światowej (np. zniszczenia zabudowy, zmiany na mapach politycznych, ludobójstwo, straty kulturowe itp.) • wymienia państwa bloku wschodniego; • wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia żelazna kurtyna; • zna i wyjaśnia pojęcie blok wschodni; • wymienia kierunki mi- 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia elementy składające się na społeczne dziedzictwo II wojny światowej; • wie, który sąd / trybunał jako pierwszy zastosował prawną konstrukcję zbrodni przeciwko ludzkości; • zna i wyjaśnia pojęcia: wojna totalna, pokój (traktat pokojowy), rozejm, zawieszenie broni, (bezwarunkowa kapitulacja), deportacja, czystka etniczna, zbrodnia przeciwko ludzkości, genocide (ludobójstwo), zbrodnie wojenne, zniszczenia wojenne, straty wojenne • omawia powojenne migracje w Europie Środkowo-Wschodniej; • przedstawia zmiany struktury narodowościowej Polski w konsekwencji II wojny światowej oraz powojennych przesunięć granic i migracji; • zna i wyjaśnia pojęcia: repatriacja, reemigracja, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia historyczne, do których odwołuje się Karta Narodów Zjednoczonych (tekst w podręczniku); • zna i wyjaśnia pojęcia: Karta Narodów Zjednoczonych, Rada Bezpieczeństwa ONZ, organizacje wyspecjalizowane ONZ; • omawia strukturę ONZ (główne organy i wybrane organizacje wyspecjalizowane) • omawia dziedzictwo II wojny światowej w wymiarze: politycznym, prawnym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym, odwołuje się do konkretnych przykładów; • zna postać Rafała Lemkina – prawnika, który zdefiniował pojęcie genocide; • omawia różnice między terminami prawnymi: zbrodnia przeciwko 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje cele misji pokojowych ONZ, odwołuje się do przykładów; • ocenia mocne i słabe strony funkcjonowania ONZ; • ocenia działania Polski w ramach ONZ, wskazuje konkretne inicjatywy; • wyjaśnia brak przedstawiciela polskiego rządu i flagi na konferencji założycielskiej ONZ, mimo że Polska jest uznawana za jeden z krajów założycielskich (członków pierwotnych) tej organizacji • na wybranych przykładach charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej; • charakteryzuje decyzje podjęte przez zwycięskie mocarstwa w stosunku do pokonanych Niemiec, posługuje się konkretnymi przykładami działań (m.in. reparacje, procesy zbrod- 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje cele misji pokojowych ONZ, odwołuje się do przykładów; • ocenia mocne i słabe strony funkcjonowania ONZ; • ocenia działania Polski w ramach ONZ, wskazuje konkretne inicjatywy; • wyjaśnia brak przedstawiciela polskiego rządu i flagi na konferencji założycielskiej ONZ, mimo że Polska jest uznawana za jeden z krajów założycielskich (członków pierwotnych) tej organizacji • na wybranych przykładach charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej; • charakteryzuje decyzje podjęte przez zwycięskie mocarstwa w stosunku do pokonanych Niemiec, posługuje się konkretnymi

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>gracji ludności polskiej po II wojnie światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: linia Curzona, Manifest PKWN; • potrafi rozwinąć skróty: PSL (Polskie Stronnictwo Ludowe), PRL (Polska Rzeczpospolita Ludowa), KRN (Krajowa Rada Narodowa), PKWN (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego), TRJN (Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej), PPR (Polska Partia Robotnicza), PZPR (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza), MBP (Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego), UB (Urząd Bezpieczeństwa), MO (Milicja Obywatelska), KBW (Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego); • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Bolesław Bierut, Władysław Gomułka • wymienia formy oporu 	<p>finlandyzacja, sowietyzacja, Kominform, Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), taktyka salami, Apel sztokholmski</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie i omawia rolę Konstytucji PRL z 1952 r. jako narzędzia sowietyzacji Polski; • zna i wyjaśnia pojęcia: mit założycielski, proces szesnastu, referendum, tzw. referendum ludowe, demokracja ludowa; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Leopold Okulicki, Kazimierz Pużak, Jan Jankowski • omawia formy oporu polskiego społeczeństwa wobec sowietyzacji państwa; • zna i omawia działania Żołnierzy Niezłomnych, m.in. rtm. Witolda Pileckiego, ppłk. Łukasz Cieplińskiego, Danuty Siedzikówny „Inki”; • zna i wyjaśnia pojęcie 	<p>ludzkości i zbrodnie wojenna</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje metody i etapy zniewalania państw Europy Środkowo-Wschodniej przez ZSRS • wyjaśnia pojęcie okupacja przez przedstawiciela na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki; • prezentuje politykę polskich ośrodków władzy w kraju i na emigracji po II wojnie światowej; • zna i wyjaśnia pojęcie nowomowa; • potrafi rozwinąć skróty i omówić znaczenie organów władzy, partii lub służb: KRN (Krajowa Rada Narodowa), PKWN (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego), TRJN (Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej), PPR (Polska Partia Robotnicza), PZPR (Polska Zjednoczona 	<p>niarzy nazistowskich)</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia na przykładach proces sowietyzacji Europy Środkowo-Wschodniej; • analizuje zmiany w składzie narodowościowym polskiego społeczeństwa po II wojnie światowej, wskazuje przyczyny i skutki • omawia, z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach, problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości po 1945 r.; • omawia wpływ systemu totalitarnego (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne) na jednostkę; • charakteryzuje Konstytucję PRL z 1952 r., jej określenie suwerena („lud pracujący”), a także jej charakter propagandowy i fasadowość w stosunku do realnych rządów PZPR 	<p>przykładami działań (m.in. reparacje, procesy zbrodniarzy nazistowskich)</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia na przykładach proces sowietyzacji Europy Środkowo-Wschodniej; • analizuje zmiany w składzie narodowościowym polskiego społeczeństwa po II wojnie światowej, wskazuje przyczyny i skutki • omawia, z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach, problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości po 1945 r.;

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>społeczeństwa polskiego wobec sowietyzacji państwa, w tym walkę zbrojną i legalną opozycję polityczną;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: bezpieczeństwa, zbrojne podziemie antykomunistyczne (niepodległościowe), Żołnierze Niezłomni (Wyklęci) wymienia państwa, które uzyskały swoje strefy okupacyjne w powojennych Niemczech i w Berlinie; wymienia zasady określone wspólnym mianem 4D; zna i potrafi rozwinąć skróty: NRD (Niemiecka Republika Demokratyczna), RFN (Republika Federalna Niemiec) wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia zimna wojna; zna cele powstania NATO i Układu Warszawskiego; wymienia państwa 	<p>druga okupacja sowiecka</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i potrafi rozwinąć skróty lub kryptonimy: NIE (organizacja „Niepodległość”), DSZ (Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj), „WiN” (Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”), NZW (Narodowy Związek Wojskowy) omawia główne założenia społecznej gospodarki rynkowej, która legła u podstaw niemieckiego „cudu gospodarczego”; zna i wyjaśnia pojęcia: 4D (denazyfikacja, demilitaryzacja, dekartelizacja / demonopolizacja, demokratyzacja), Bizonia, Trizonia, plan Marshalla (Europejski Program Odbudowy), niemiecki „cud gospodarczy”, blokada Berlina, Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEEC); wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: George Marshall, Konrad 	<p>Partia Robotnicza), MBP (Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego), UB (Urząd Bezpieczeństwa), MO (Milicja Obywatelska), KBW (Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego);</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Konstanty Rokossowski, Stanisław Mikołajczyk w kontekstach powstańczej walki Żołnierzy Niezłomnych (rtm. Witold Pilecki, ppłk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna „Inka”) omawia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców wyjaśnia znaczenie planu Marshalla; wyjaśnia, czym był „cud gospodarczy” w RFN; omawia proces kształtowania się dwóch 	<ul style="list-style-type: none"> na przykładach wskazuje zakres działań Żołnierzy Niezłomnych stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu gospodarczym i politycznym, ze wskazaniem jej głównych powodów politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, przygotowanie się na odbiór amerykańskiej pomocy w ramach planu Marshalla); po analizie artykułu Rząd polski na polecenie władz sowieckich odrzucił propozycję udziału w Planie Marshalla autorstwa Pawła Cichockiego (tekst w podręczniku) odpowiada na pytanie, jakie mogłyby być skutki przystąpienia Polski do planu Marshalla; wyjaśnia, dlaczego Stalin nie zgodził się na udział 	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>członkowskie Układu Warszawskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywa różne aspekty zimnej wojny (rywalizacja gospodarcza, wyścig zbrojeń, wojna zastępcza); • zna i wyjaśnia pojęcia: supermocarstwo, państwo satelickie, wyścig zbrojeń, dwubiegunowy układ sił, NATO, Układ Warszawski; • potrafi rozwinąć skrót: NATO (North Atlantic Treaty Organization, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, Sojusz Północnoatlantycki) • wskazuje kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej; • zna i rozumie pojęcie „wróg ludu”; • potrafi rozwinąć skrót PGR (Państwowe Gospodarstwo Rolne) i wyjaśnić znaczenie tego terminu; • zna i wyjaśnia pojęcia: reforma rolna, kolektywizacja rolnictwa, rolnicza spółdzielnia produkcyjna, centralne planowanie, 	<p>Adenauer</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego; • omawia założenia doktryny Trumana; • wymienia państwa satelickie ZSRS; • zna i wyjaśnia pojęcia: doktryna Trumana, doktryna (polityka) powstrzymania, wojna zastępcza; • wie, kim był Kim Ir Sen, i omawia jego historyczną rolę • omawia kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej; • wyjaśnia, kogo w Polsce Ludowej władze uważały za „wrogów ludu”; • wyjaśnia pojęcie warstwa społeczna i podaje przykłady warstw społecznych, które można wyróżnić w odniesieniu do różnych epok historycznych; • przedstawia przyczyny reformy rolnej i kolekty- 	<p>państw niemieckich;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: chrześcijańska demokracja (chadecja), społeczna gospodarka rynkowa; • wie, kim był Ludwig Erhard i omawia jego historyczną rolę • porównuje znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego dla Europy i świata; • omawia związek doktryny Trumana i polityki (doktryny) powstrzymywania; • omawia proces kształtowania się dwóch państw koreańskich • charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w strukturze społeczeństwa polskiego po II wojnie światowej; • przedstawia postawy i zachowania, które mogły kwalifikować człowieka do kategorii „wrogów ludu”; • nazywa warstwy 	<p>ZSRS i innych krajów bloku wschodniego w planie Marshalla, wskazuje dwie przyczyny</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wojnę koreańską jako ważny przejaw zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • ocenia skutki konfrontacji mocarstw w Korei; • wyjaśnia, jak wyprodukowanie własnej broni atomowej przez Sowieków wpłynęło na rywalizację USA–ZSRS • charakteryzuje warstwy społeczne, które były w Polsce Ludowej z założenia traktowane przez władze jako wrogię i podaje powody tej wrogości; • ocenia społeczne i gospodarcze skutki industrializacji prowadzonej przez komunistyczne władze polskie w latach 40. i 50. XX w. (wskazuje pozytywne i negatywne następstwa) • omawia system indoktrynacji, za pomocą któ- 	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>reglamentacja towarów, kułak, współzawodnictwo pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> nazywa formy działania komunistycznych władz mające na celu stworzenie „nowego społeczeństwa”; zna cel powstania Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk; zna i wyjaśnia pojęcia: cenzura (Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk), Ziemia Zachodnie i Północne (tzw. Ziemia Odzyskane), szabrownicy; zna zadania cenzury w Polsce Ludowej; potrafi rozwinąć skróty: ZHP (Związek Harcerstwa Polskiego), ZMP (Związek Młodzieży Polskiej), OH ZMP (Organizacja Harcerska ZMP) nazywa sposoby walki reżimu PRL z Kościołem katolickim (aresztowanie i 	<p>wizacji rolnictwa w Polsce w latach 40. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegała wprowadzona przez komunistyczne władze gospodarka planowa; zna i wyjaśnia pojęcia: Obława Augustowska, nacjonalizacja przemysłu, industrializacja, bitwa o handel, stachanowiec omawia formy działania komunistycznych władz mające na celu stworzenie „nowego społeczeństwa” (propaganda, indoktrynacja); omawia cele organizacji młodzieżowych (ZHP, ZMP, OH ZMP); wyjaśnia, jak funkcjonowała cenzura w powojennej Polsce i jakie były cele jej działania; wymienia cechy twórczości reprezentującej nurt socrealizmu; zna i wyjaśnia pojęcia: propaganda, indoktrynacja, socrealizm 	<p>społeczne, które w Polsce Ludowej były z założenia traktowane przez władze jako wrogie;</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia społeczne i gospodarcze następstwa industrializacji prowadzonej przez komunistyczne władze Polski w latach 40. i 50. XX w.; przedstawia przyczyny i konsekwencje reformy rolnej i kolektywizacji rolnictwa w Polsce w latach 40. i 50. XX w.; charakteryzuje na przykładach powojenną odbudowę kraju oraz procesy urbanizacji i industrializacji na przykładach przedstawia działania komunistycznych władz mające na celu stworzenia „nowego społeczeństwa”; omawia działania organizacji młodzieżowych (ZHP, ZMP, OH ZMP); omawia formy 	<p>regu komunistyczne władze starały się kształtować młodych obywateli;</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki działań indoktrynacyjnych władz Polski Ludowej w sferze edukacji; ocenia działania organizacji młodzieżowych (ZMP, OH ZMP) w procesie tworzenia „nowego społeczeństwa”; na przykładach omawia sztukę socrealistyczną jako narzędzie propagandy komunistycznych władz Polski; ocenia postawy ludzi kultury wobec narzuczonego wzorca socrealizmu (podaje przykłady twórców z różnych dziedzin kultury) przedstawia ideologiczne uzasadnienie walki władz państw komunistycznych z religią; omawia formy walki z religią w komunistycznych państwach Europy Środkowej i Wschodniej; 	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>uwięzienie prymasa Wyszyńskiego, polityka rozdziału Kościoła od państwa, odgórna laicyzacja itd.);</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia formy represji stosowane przez komunistyczne władze wobec Kościoła katolickiego w państwach bloku wschodniego; zna i wyjaśnia pojęcia: ateizacja, Kościół, Stolica Apostolska wskazuje cel powstania Międzynarodowego Trybunału Wojskowego dla Dalekiego Wschodu; wie, kto powołał Międzynarodowy Trybunał Wojskowy dla Dalekiego Wschodu; wymienia podstawowe zasady syjonizmu; zna i wyjaśnia pojęcia: wielki skok, bierny opór; wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Mahatma Gandhi, Mao Zedong 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia stosunek bolszewików do religii; omawia sposoby walki władz Polski Ludowej z Kościołem katolickim (aresztowanie i uwięzienie prymasa Wyszyńskiego, polityka rozdziału Kościoła od państwa, odgórna laicyzacja itd.); wyjaśnia problemy, przed którymi stanął Kościół katolicki w Polsce w związku z powojennymi zmianami granic i przesiedleniami ludności; wie, kim był prymas Stefan Wyszyński, omawia jego historyczną rolę; zna i wyjaśnia pojęcia: związek wyznaniowy, konkordat omawia przemiany, które zaszły w Japonii po II wojnie światowej (w tym podpisanie traktatu pokojowego z USA i przyjęcie Japonii do ONZ); omawia proces przeję- 	<p>indoktrynacji stosowane w zakładach pracy;</p> <ul style="list-style-type: none"> na przykładach przedstawia formy indoktrynacji w systemie edukacji; podaje przykłady dzieł twórców zaangażowanych w socrealizm (architektura, literatura); nazywa różne postawy twórców wobec narzucanego wzorca socrealistycznego; przedstawia problemy społeczne i gospodarcze, które wiązały się z włączeniem do Polski Ziem Zachodnich i Północnych; omawia próby tworzenia tajnych organizacji młodzieżowych przeciwstawiających się komunistycznej indoktrynacji wyjaśnia przyczyny walki z religią w ZSRS; przedstawia działania 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia stosunek władz komunistycznych w Polsce do Kościoła katolickiego; omawia postawę prymasa Stefana Wyszyńskiego (Non possumus!, internowanie w latach 1953–1956) jako przykład wierności zasadom i męstwa wobec prześladowców; wyjaśnia, dlaczego władze komunistyczne przywiązywały dużą wagę do walki z wpływami Kościołów w sferze szkolnictwa i wychowania młodzieży ocenia znaczenie przyjęcia Japonii do ONZ w 1956 r.; przedstawia wewnętrzne i międzynarodowe konsekwencje przejścia władzy w Chinach przez komunistów; przedstawia znaczenie powstania państwa Izrael dla sytuacji na Bliskim Wschodzie i polityki międzynarodowej; omawia konsekwencje 	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
		<p>cia władzy w Chinach przez komunistów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia podstawowe zasady syjonizmu; • omawia genezę państwa Izrael; • charakteryzuje genezę i zasady islamizmu; • zna i wyjaśnia pojęcia: demilitaryzacja, decentralizacja, Międzynarodowy Trybunał Wojskowy dla Dalekiego Wschodu, syjonizm, islamizm, konflikt bliskowschodni, dekolonizacja; • wie, kim był Chiang Kai-shek, i omawia jego historyczną rolę <p>• przedstawia reakcje na śmierć Stalina w krajach</p>	<p>komunistów mające na celu pozyskanie Kościoła dla polityki władz Polski Ludowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: prymas Józef Mindszenty, bp Antoni Baraniak, bp Czesław Kaczmarek; • zna i wyjaśnia pojęcia: proces kurii krakowskiej, „księża patrioci” • charakteryzuje rządy Mao Zedonga (zwraca szczególną uwagę na zbrodnie ludobójstwa, prześladowania religijne); • charakteryzuje odmienną gospodarczo-polityczną Bliskiego i Dalekiego Wschodu; • wskazuje główne etapy procesu dekolonizacji <p>• charakteryzuje opór społeczeństw Europy</p>	<p>procesu dekolonizacji</p> <p>• charakteryzuje proces destalinizacji i wskazuje</p>	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
3. ŚWIAT I POLSKA W I. 1956-1970	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przejawy odwilży w polityce ZSRS po śmierci Józefa Stalina; wie, kto przejął władzę w ZSRS po śmierci Józefa Stalina; wymienia przyczyny wystąpień w 1953 r. w Pilźnie; wymienia przyczyny wystąpień w 1953 r. w Berlinie (NRD); zna i wyjaśnia pojęcia: destalinizacja, odwilż, tajny referat Chruszczowa, kult jednostki; wie, kim był Nikita Chruszczow, i omawia jego historyczną rolę; zna i potrafi rozwinąć skróty: MSW (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych), SB (Służba Bezpieczeństwa) wymienia przyczyny wystąpień społecznych w 1956 r. w Polsce; wymienia przejawy popaździernikowej odwilży w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: Insurekcja Poznańska 	<p>bloku wschodniego;</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia proces destalinizacji w bloku wschodnim; omawia przebieg wystąpień w Pilźnie w 1953 r.; omawia przebieg wydarzeń w Berlinie (NRD) w 1953 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: Radio Wolna Europa (RWE), powstanie czerwone (berlińskie) wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 r. w Polsce i wskazuje jego najważniejsze etapy (Poznański Czerwiec, dojście Gomułki do władzy); zna i wyjaśnia pojęcie polska droga do socjalizmu; wie, kim był János Kádár, i omawia jego historyczną rolę wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 r. w Polsce, wskazuje jego najważniejsze etapy, zwraca uwagę na Jasnogórskie Śluby 	<p>Środkowej wobec komunizmu na przykładzie wystąpień i powstań antykomunistycznych w Pilźnie i w Berlinie (1953 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę RWE w procesie zmian zachodzących w PRL w połowie lat 50. XX w.; potrafi krytycznie przeanalizować tajny referat Chruszczowa omawia nastroje i nadzieje polskiego społeczeństwa w 1956 r.; porównuje przyczyny i przebieg wydarzeń w Pilźnie i Berlinie w 1953 r. oraz w Poznaniu i na Węgrzech w 1956 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: „socjalizm z ludzką twarzą”, głosowanie bez skreśleń charakteryzuje sposoby walki reżimu PRL z Kościołem w latach 60.; omawia znaczenie listu biskupów polskich do biskupów niemieckich; 	<p>jego ograniczenia (na podstawie głównych tez tajnego referatu Chruszczowa z 1956 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia skutki tajnego referatu Chruszczowa dla państw bloku wschodniego; wie, kim był Józef Światło, i omawia jego historyczną rolę porównuje skutki wydarzeń w Pilźnie i Berlinie w 1953 r. oraz w Poznaniu i na Węgrzech w 1956 r.; ocenia znaczenie śmierci Bolesława Bieruta oraz wyboru Władysława Gomułki na I sekretarza PZPR dla przemian w Polsce ocenia rolę Kościoła katolickiego w historii państwa polskiego w latach 50. i 60. XX w.; wyjaśnia znaczenie ideowo-moralne duszpasterskiego programu prymasa Stefana Wyszyń- 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i ocenia wpływ procesu destalinizacji na obywateli państw bloku wschodniego; ocenia rolę ucieczki Józefa Światły oraz audycji RWE Za kulisami bezpieki i partii dla procesu destalinizacji w Polsce; przygotowuje prezentację na temat roli, jaką odegrały RWE i inne polskojęzyczne radiostacje działające na Zachodzie w kształtowaniu poglądów i postaw Polaków w okresie PRL analizuje przyczyny decyzji Władysława Gomułki o uwolnieniu i powrocie do Warszawy prymasa Stefana Wyszyńskiego, ocenia znaczenie tego faktu; analizuje procedurę tzw. głosowania bez skreśleń i uzasadnia, że było ono narzędziem manipulacji władz Polski Ludowej; ocenia, czy powstanie

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>(Powstanie Poznańskie, Poznański Czerwiec), puławianie, natolińczycy, Polski Październik, odwilż popaździernikowa, powstanie węgierskie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Józef Cyrankiewicz, Władysław Gomułka, Imre Nagy • wymienia trzy działania władz PRL stanowiące reakcję na obchody milenijne organizowane przez Kościół katolicki w Polsce; • wskazuje w treści listu biskupów polskich do biskupów niemieckich fragmenty, które mogły być wykorzystywane do atakowania polskich biskupów (tekst zamieszczony w podręczniku); • zna i wyjaśnia pojęcia: Milenium Chrztu Polski, Tysiąclecie Państwa Polskiego; • wie, kim był prymas Stefan Wyszyński, i omawia jego historyczną rolę • wymienia państwa, 	<p>Narodu i uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia stanowisko polskich biskupów w sprawie granicy polsko-niemieckiej na podstawie analizy fragmentu listu biskupów polskich do biskupów niemieckich (tekst w podręczniku); • wskazuje etapy konfrontacji pomiędzy komunistyczną władzą a Kościołem katolickim w okresie przygotowań do obchodów Milenium Chrztu Polski; • zna i wyjaśnia pojęcia: Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego, Wielka Nowenna, Milenium Chrztu Polski, Tysiąclecie Państwa Polskiego, list biskupów polskich do biskupów niemieckich, konflikt milenijny (konfrontacja milenijna); • wie, kim był abp Karol Wojtyła, i omawia jego historyczną rolę • wymienia główne przy- 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: akcja dekrucyfikacyjna, peregrynacja, inwigilacja, Koło Poselskie „Znak”, Klub Inteligencji Katolickiej • omawia przebieg II kryzysu berlińskiego; • omawia przebieg kryzysu kubańskiego; • omawia przebieg konfliktu w Indochinach; • zna i wyjaśnia pojęcia: wojna zastępcza, samostanowienie narodów • omawia główne etapy wojen na Bliskim Wschodzie w latach 50. i 60. XX w.; • omawia wojnę sueską; • szczegółowo opisuje wojnę sześciodniową; • przedstawia przyczyny i przebieg konfrontacji chińsko-sowieckiej w latach 50. i 60. XX w.; • wyjaśnia, czym była chińska rewolucja 	<p>skiego (Jasnogórskie Śluby Narodu, Wielka Nowenna, obchody milenijne);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie konfrontacji pomiędzy komunistyczną władzą a Kościołem katolickim w okresie przygotowań do obchodów Milenium Chrztu Polski i Tysiąclecia Państwa Polskiego; • ocenia, znaczenie peregrynacji kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej po kraju dla polskiego społeczeństwa i komunistycznych władz • omawia główne konsekwencje dekolonizacji Azji i Afryki po II wojnie światowej; • charakteryzuje II kryzys berliński jako pole zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • charakteryzuje kryzys kubański jako pole zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • charakteryzuje konflikt w Indochinach jako pole zimnowojennej konfron- 	<p>węgierskie z 1956 r. można określić mianem rewolucji</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia nawiązania Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego do złożonych 300 lat wcześniej ślubów lwowskich Jana Kazimierza • analizuje i wyjaśnia słowa prezydenta USA Johna Kennedy’ego: „Wszyscy wolni ludzie, gdziekolwiek żyją, są obywatelami Berlina, i tym samym ja, jako wolny człowiek, z dumą mówię »Jestem berlińczykiem«”; • analizuje wojnę indochińską i wojnę o niepodległość Algierii oraz ocenia, czy miały charakter wojen zastępczych • analizuje wojny izraelsko-arabskie z lat 50. i 60. jako element zimnowojennej konfrontacji między

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>które dysponowały w 1945 r. największymi posiadłościami kolonialnymi na obszarach Afryki i Azji;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, który rok jest nazywany rokiem Afryki (1960 r.); • wymienia supermocarstwa, które odgrywały główne role w zimnowojennych zmaganiach; • wyjaśnia symbolikę muru berlińskiego; • zna i wyjaśnia pojęcie Vietcong; • zna i potrafi rozwinąć skrót: DRW (Demokratyczna Republika Wietnamu) • na podstawie mapy zamieszczonej w podręczniku wskazuje obszary konfliktu bliskowschodniego; • zna cel powstania OWP; • zna i wyjaśnia pojęcie rewolucja kulturalna (w Chinach); • zna i potrafi rozwinąć skrót: OWP (Organizacja Wyzwolenia Palestyny) 	<p>czyny dekolonizacji Azji i Afryki po II wojnie światowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego rok 1960 został nazwany rokiem Afryki; • wskazuje główne pola konfrontacji zimnowojennej lat 50. i 60. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: II kryzys berliński, kryzys kubański; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: John F. Kennedy, Fidel Castro, Charles de Gaulle, Ho Chi Minh • zna główne etapy wojen na Bliskim Wschodzie w latach 50. i 60. XX w.; • omawia politykę przywódcy Egiptu Gamala Abdela Nasera; • wyjaśnia genezę problemu palestyńskiego; • omawia działania OWP na arenie międzynarodowej; • zna i wyjaśnia pojęcia: konflikt sueski, konflikt 	<p>kulturalna;</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rządy Mao Zedonga (zwraca szczególną uwagę na zbrodnie ludobójstwa, prześladowania religijne, niszczenie dorobku kultury); • zna i wyjaśnia pojęcia: panarabizm, hunwejbini; • wie, kim był Dalajlama XIV, i omawia jego historyczną rolę • porównuje trzy koncepcje integracji europejskiej, wskazuje podobieństwa i różnice; • wymienia zwolenników / autorów poszczególnych koncepcji integracji europejskiej; • wymienia i omawia zasady społecznej gospodarki rynkowej oraz państwa dobrobytu na przykładzie państw zachodnich w latach 60. XX w.; • opisuje i wyjaśnia, jak doszło do integracji państw zachodniej Europy 	<p>tacji mocarstw</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia skutki wojny sueskiej; • ocenia skutki wojny sześciodniowej; • ocenia znaczenie uznania OWP przez Zgromadzenie Ogólne ONZ za podmiot w relacjach międzynarodowych (1974 r.); • porównuje cele polityki Jasira Arafata i Gamala Abdela Nasera wobec Izraela –(na podstawie tekstów źródłowych zamieszczonych w podręczniku); • ocenia skutki rewolucji kulturalnej w Chinach • ocenia możliwe konsekwencje realizacji każdej z koncepcji integracji europejskiej; • charakteryzuje i porównuje sposób życia społeczeństw w krajach Europy Zachodniej i bloku wschodniego; • porównuje najważniej- 	<p>Wschodem i Zachodem oraz ocenia, czy miały cechy wojen zastępczych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia ideologiczne uzasadnienie i konsekwencje rewolucji kulturalnej w Chinach • wyjaśnia, różnice między koncepcją państwa opiekuńczego (wdrażaną przede wszystkim przez zachodnioeuropejską socjaldemokrację) a koncepcją społecznej gospodarki rynkowej (realizowaną przez zachodnioniemieckich chadeków) • porównuje rewolucję kulturalną w Chinach z rewolucją kulturalną na Zachodzie; • przygotowuje zajęcia poświęcone kontrkulturze lub protestom przeciwko wojnie w Wietnamie (np. w ramach Dyskusyjnego Klubu Filmowego organizuje projekcję filmu Miloša Formana Hair, a

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie Rada Europy; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Robert Schuman, Jean Monnet, Paul-Henri Spaak, Konrad Adenauer; • zna i potrafi rozwinąć skróty oraz omówić role organizacji: EWWiS (Europejska Wspólnota Węgla i Stali), ETPC (Europejski Trybunał Praw Człowieka), EWG (Europejska Wspólnota Gospodarcza), Euratom (Europejska Wspólnota Energii Atomowej), RWPG (Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej); • wymienia trzy koncepcje integracji europejskiej: federacyjną, konfederacyjną, funkcjonalistyczną; • zna genezę oraz treść traktatów rzymskich z 1957 r. 	<p>nad Ussuri, maoizm;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Gamal Abdel Naser, Jasir Arafat <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: koncepcja federacyjna integracji europejskiej, koncepcja konfederacyjna integracji europejskiej, koncepcja funkcjonalistyczna integracji europejskiej, Europa ojczyzn, Europa regionów, plan Schumana, traktaty rzymskie, Wspólnoty Europejskie, państwo opiekuńcze (państwo dobrobytu), społeczna gospodarka rynkowa, socjaldemokracja, Rada Europy, Wspólnoty Europejskie; • omawia treść traktatów rzymskich z 1957 r.; • odwołując się do przykładów, omawia cele i metody działania EWG; • przedstawia najważniejsze założenia koncepcji 	<p>oraz jakie czynniki wpłynęły na decyzje ich przywódców;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia, w jaki sposób integracja gospodarcza Europy Zachodniej wpłynęła na dobrobyt mieszkańców tego obszaru <ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny powstania kultury masowej i kultury młodzieżowej, • wyjaśnia znaczenie telewizji dla rozwoju kultury masowej, • charakteryzuje przemiany społeczno-obyczajowe określane jako „rewolucja 1968 r.”; • charakteryzuje idee pacyfistyczne i podaje przykłady ich oddziaływania na postawy ludzi i politykę państw; • zna i wyjaśnia pojęcia: neomarksizm, nowa 	<p>szereż założenia koncepcji państwa dobrobytu i społecznej gospodarki rynkowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie integracji dla rozwoju Europy Zachodniej w latach 50. i 60. XX w.; • charakteryzuje kulturowo-histeryczne podstawy integracji europejskiej; • stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu gospodarczym i politycznym, ze wskazaniem jej głównych powodów ideowych (chrześcijański światopogląd „Ojców Założycieli”), kulturowych (bliskość narodów europejskich) oraz politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, rozwiązanie „problemu niemieckiego” przez integrację gospodarki RFN z innymi gospodarkami zachodnimi) 	<p>następnie prowadzi dyskusję nad reżyserską wizją przedstawionych w dziele problemów);</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje zajęcia poświęcone muzyce lat 60. XX w. (jest liderem dyskusji, prowadzi prezentację utworów, np. Jimiego Hendrixa, Janis Joplin, kieruje wspólną analizą tekstów piosenek) • analizuje ikonografię w podręczniku (infografika Państwo a Kościół w tradycji Rzeczypospolitej) i uzasadnia, że Rzeczpospolita Obojga Narodów była państwem wyznaniowym, a Kościół katolicki miał w niej status Kościoła państwowego; • na podstawie analizy porównawczej konstytucji marcowej z 1921 r., konstytucji III RP z 1997 r. i konkordatu z 1993 r. (teksty w podręczniku) oraz znajomości realiów dzisiejszej Polski określa,

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nośniki kultury masowej; wymienia czynniki, które doprowadziły do powstania społeczeństwa konsumpcyjnego; opisuje wygląd i styl życia przedstawiciela subkultury hipisowskiej; wymienia miejsca wystąpień studentów na Zachodzie w 1968 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: kontrkultura, pacyfizm zna i nazywa różne modele relacji Kościołów i związków wyznaniowych z państwem; zna główne postanowienia soboru watykańskiego II; przedstawia cel utworzenia w Polsce Urzędu do spraw Wyznań (1950 r.); wskazuje w Konstytucji PRL z 1952 r. (tekst w podręczniku) zapisy dotyczące relacji państwo–Kościół; zna i wyjaśnia pojęcia: 	<p>państwa dobrobytu i społecznej gospodarki rynkowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie RWPG dla gospodarki ZSRS i innych państw bloku wschodniego omawia przyczyny powstania kultury masowej i kultury młodzieżowej; wyjaśnia znaczenie telewizji dla rozwoju kultury masowej; omawia stosunek ruchu hipisowskiego do państwa; wymienia przyczyny wystąpień studenckich w 1968 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: kultura masowa, komercjalizacja kultury, konsumpcja, kultura młodzieżowa, kontrkultura, rewolucja seksualna, ekologizm, feminizm, Maj 1968, Woodstock, hipisi, społeczeństwo konsumpcyjne podaje przykłady państw teokratycznych w różnych okresach historycznych: Egipt, Rzym, 	<p>lewica</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia relacje państwo–Kościół w państwie teokratycznym (formie państwa wyznaniowego); omawia relacje państwo–Kościół w państwie wyznaniowym; podaje przykłady współczesnych państw w Europie, które spełniają częściowo kryteria państwa wyznaniowego; podaje przykłady wyznań / Kościołów, które mają status wyznania / Kościoła państwowego w dzisiejszej Europie: np. Malta, Monako (państwowym wyznaniem jest katolicyzm), Grecja i Cypr (państwowym wyznaniem jest prawosławie, a w przypadku Cypru – także islam); omawia relacje państwo–Kościół w we współczesnych reżimach komunistycznych; określa, jakie przemiany 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie ruchu hipisowskiego jako symbolu walki z powszechnie obowiązującymi normami życia społecznego; charakteryzuje ruchy pacyfistyczne; odwołując się do przykładów, omawia różnice między ekologią a ekologizmem; omawia wystąpienia studenckie na Zachodzie Europy w 1968 r. i wskazuje wspólne elementy z wystąpieniami młodzieży w Stanach Zjednoczonych; porównuje protesty młodzieżowe i ich pacyfikację w Paryżu i Meksyku w 1968 r.; wyjaśnia, dlaczego część skrajnie lewicowych (lewackich) środowisk młodzieżowych podjęła działalność terrorystyczną omawia przemiany, które nastąpiły w Kościele katolickim w wyniku postanowień soboru waty- 	<p>jaki model stosunków państwo–Kościół obowiązywał w II Rzeczypospolitej, a jaki obowiązuje w III RP;</p> <ul style="list-style-type: none"> z punktu widzenia obywatela ocenia realizację zasady neutralności światopoglądowej przez współczesne państwo polskie uzasadnia absurdalność hasła „Syjoniści do Syjamu”; ocenia akty samospalenia jako szczególnie dramatyczne formy protestów przeciw interwencji Układu Warszawskiego w Czechosłowacji samodzielnie wyszukuje informacje na temat upamiętnienia miejsc wystąpień społecznych z 1956, 1968, 1970 r. – tworzy mapę i scenariusz wycieczki klasowej „Szlakiem upamiętnień kryzysów PRL” lub przygotowuje materiały w

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>państwo ateistyczne, laicyzacja, sobór powszechny</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia grupy wewnętrznie PZPR zmierzające do przejęcia władzy i wskazuje liderów tych frakcji: „Ślązacy” – Edward Gierek, „partyzanci” – Mieczysław Moczar; wymienia represji dotykające intelektualistów ze strony władz PRL; wymienia i nazywa cztery procesy składające się na Polski Marzec 1968: rozgrywka o władzę wewnątrz PZPR, nagonka antyżydowska, atak na intelektualistów, wystąpienia studentów; prezentuje przyczyny Praskiej Wiosny; zna i wyjaśnia pojęcia: „komandosi”, Marzec 1968, List 34, Praska Wiosna; wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Edward Gierek, Jacek 	<p>Tybet, Japonia, Watykan, Iran;</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady państw, które wspólnie reprezentują model państwa wyznaniowego (np. Arabia Saudyjska, Mauretania, Iran, Izrael, Bhutan, Mjanma); podaje przykłady państw, które wspólnie reprezentują model „przyjaznego rozdziału Kościoła od państwa” (np. Austria, Chorwacja, Hiszpania, RFN, Polska, Słowacja, Włochy); podaje przykłady państw, które wspólnie reprezentują model państwa laickiego (np. Albania, Holandia, USA, Francja); podaje przykłady współcześnie istniejących państw ateistycznych (np. reżimów komunistycznych w Korei Północnej, Wietnamie czy ChRL); przedstawia przyczyny zwołania soboru watykańskiego II; 	<p>w Kościele zainicjował sobór watykański II;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia kolejne etapy w relacjach państwo–Kościół w Polsce od połowy lat 40. do końca lat 60. XX w.; omawia działania Kościoła katolickiego w Polsce na Ziemiach Zachodnich i Północnych; zna i wyjaśnia pojęcia: neutralność światopoglądowa państwa, indyferentyzm, aggiornamento charakteryzuje zaplecze społeczne grup wewnątrzpartyjnych – „Ślązaków” i „partyzantów”; omawia na przykładach reakcje społeczeństwa na protesty studenckie; omawia cel powołania i metody działania ZOMO; omawia reakcje studentów czechosłowackich na wystąpienia studentów w Polsce, przywołuje przykłady działań; 	<p>kańskiego II;</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje, które z decyzji soboru watykańskiego II dotyczyły relacji między Kościołem i światem; wyjaśnia, na czym polegała komunistyczna polityka „rozdziatu Kościoła od państwa”; omawia różne modele relacji między państwem a religią we współczesnym świecie; ocenia, czy można uznać, że w PRL ludzie wierząc byli spychani do pozycji obywateli drugiej kategorii, formułuje argumenty, odwołując się do przykładów charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki tzw. wydarzeń 1968 r. w Polsce; omawia skutki antyżydowskiej nagonki rozpętanej w Polsce w latach 1967–1968 oraz ocenia jej znaczenie w wymiarze społecznym i politycznym; porównuje protesty 	<p>formie wirtualnej wycieczki</p>

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>Kuroń, Karol Modzelewski, Alexander Dubček;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i potrafi rozwinąć skrótów oraz omówić rolę formacji milicyjnych: ZOMO (Zmotoryzowane Odwoływanie Milicji Obywatelskiej), ORMO (Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej) • wymienia przyczyny nieutrzymywania stosunków dyplomatycznych przez RFN i PRL przed 1970 r.; • zna założenia Ostpolitik Willy'ego Brandta; • wymienia przyczyny wydarzeń Grudnia 1970 r.; • wie, kto zastąpił Władysława Gomułkę na stanowisku I sekretarza KC PZPR; • zna i wyjaśnia pojęcia: nomenklatura, mała stabilizacja, gospodarka niedoboru, „regulacja” cen, Czarny Czwartek, Grudzień 1970, ścieżki zdrowia, komitet strajkowy, postulaty strajkowe, po- 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia zjawiska społeczne, które stanowiły szczególne wyzwanie dla Kościoła katolickiego przed zwołaniem soboru watykańskiego II; • nawiązując do lekcji o konfrontacji milenijnej, omawia prześladowania Kościoła katolickiego przez władze Polski Ludowej; • wskazuje zasługi Kościoła katolickiego dla integracji Ziem Zachodnich i Północnych z resztą Polski; • zna i wyjaśnia pojęcia: państwo teokratyczne, państwo wyznaniowe, rozdział Kościoła od państwa, państwo świeckie (laickie), laicyzm, sekularyzm, ekumenizm, Urząd do spraw Wyznań, Departament IV MSW, „obywatele drugiej kategorii” • wyjaśnia pochodzenie nazw grup wewnątrzpartyjnych: „Ślązacy”, „partyzanci”; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia reakcje studentów polskich na wystąpienia studentów czeskosłowackich przywołuje przykłady działań • charakteryzuje negatywne skutki dla państwa i społeczeństwa, które wynikały z obsadzania stanowisk według zależności nomenklaturowej; • omawia kwestię niemiecką jako narzędzie propagandy władz PRL; • omawia Ostpolitik Willy'ego Brandta jako przejaw zmiany polityki RFN w stosunku do krajów Europy Środkowej i Wschodniej; • wyjaśnia znaczenie podpisanego 7 grudnia 1970 r. układu między PRL a RFN o podstawach normalizacji wzajemnych stosunków; • ocenia skutki wydarzeń Grudnia 1970 r. 	<p>młodzieży, do których doszło w 1968 r. w Polsce i w krajach Europy Zachodniej (wskazuje różnice dotyczące przyczyn, głoszonych haseł i form działania);</p> <ul style="list-style-type: none"> • na przykładzie Ryszarda Siwca i Jana Palacha omawia protesty przeciw wojskowej interwencji w Czechosłowacji, które przybrały formę aktów samospalenia; • wie, kim był Jan Palach, i omawia jego historyczną rolę • ocenia znaczenie Ostpolitik Willy'ego Brandta jako przejawu zmiany polityki RFN wobec krajów Europy Środkowej i Wschodniej (ze szczególnym uwzględnieniem Polski); • porównuje protesty, do których doszło w Polsce w marcu 1968 r. i w grudniu 1970 r. (forma, przebieg, uczestnicy), wskazuje podobieństwa i różnice; • omawia przynależność 	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	rozumienie strajkujących z władzami	<ul style="list-style-type: none"> • omawia cztery procesy składające się na Polski Marzec 1968; • wyjaśnia znaczenie haseł „Studenci do nauki, literaci do pióra!”, „Precz z syjonizmem!”, „Syjoniści do Izraela!”; • wyjaśnia, czym były Praska Wiosna 1968 r. i interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji; • wymienia formy protestów przeciwko interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji; • zna i wyjaśnia pojęcia: „Ślązacy”, „partyzanci”, nagonka antysyjonistyczna, emigracja pomarcka, list otwarty, „aktyw robotniczy”, „ograniczona suwerenność”, doktryna Breżniewa, samospalenie; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Ryszard Siwiec, Mieczysław Moczar, Leszek Kołakowski, Adam Michnik, Hen- 		do partii komunistycznej jako główną ścieżkę kariery zawodowej i dobrobytu materialnego oraz jeden z mechanizmów sowietyzacji Polski	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
		<p>ryk Szlajfer, Gustáv Husák, Leonid Breżniew</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia uprzywilejowaną pozycję osób należących do nomenklatury; • omawia problemy związane z nieuregulowaniem kwestii powojennej granicy Polski z Niemcami (brak traktatu pokojowego, zawarcie jedynie układu PRL–NRD, kwestionowanie polskiej granicy zachodniej przez RFN); • przedstawia założenia Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta, omawia, czym różniła się od polityki prowadzonej wcześniej przez chadeckie rządy RFN; • omawia przebieg wydarzeń Grudnia 1970 r.; • przedstawia pogrudniowe represje dotyczące uczestników protestów na Wybrzeżu; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Willy Brandt, Zbigniew Godlewski („Janek Wiśniewski”), 			

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
		Stanisław Kociołek, Edward Gierek			
CZĘŚĆ II (KLASA II i III TECHNIKUM)					
1.ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1970-1980	<ul style="list-style-type: none"> •zna genezę i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie na rzecz obozu komunistycznego; •wskazuje przyczyny interwencji amerykańskiej w Wietnamie; •wskazuje strony konfliktu w wojnie Jom Kipur; •zna i wyjaśnia pojęcie Vietcong •zna i wyjaśnia terminy: KGB, Specnaz; •wymienia państwa w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej, w których ZSRS angażował się politycznie i / lub militarnie •zna wydarzenia (i ich daty roczne) stanowiące kolejne etapy w procesie odprężenia w stosunkach USA–ZSRS: zawarcie zbiorowego układu o zakazie prób z bronią 	<ul style="list-style-type: none"> •omawia przebieg konfliktu w Wietnamie; •omawia przebieg rewolucji islamskiej w Iranie; •omawia przyczyny kryzysu naftowego; •zna i wyjaśnia pojęcia: doktryna powstrzymywania, efekt domina w Azji Południowo-Wschodniej, afery Watergate, Czerwoni Khmerzy, ajatollah, rewolucja islamska, kryzys naftowy, embargo, wojna zastępcza; •wie, kim była wymieniona postać: Ho Chi Minh •zna i wyjaśnia pojęcie doradcy wojskowi (sowieccy, kubańscy); •przedstawia przyczyny sowieckiego zaangażowania w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; 	<ul style="list-style-type: none"> •przedstawia reakcje społeczeństwa amerykańskiego na interwencję wojskową w Wietnamie; •omawia skutki rewolucji islamskiej w Iranie; •wyjaśnia, dlaczego wojnę w Wietnamie i wojnę Jom Kipur można nazwać wojnami zastępczymi •omawia metody działania ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej; •korzystając z mapy w podręczniku, omawia sposoby realizacji sowieckiej polityki ekspansji w latach 70 XX w. w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; •omawia sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> •ocenia rolę mediów podczas wojny w Wietnamie; •ocenia skutki wojny w Wietnamie dla USA; •charakteryzuje przyczyny i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie na rzecz obozu komunistycznego w latach 70. XX w.; •wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Pol Pot, Ruhollah Chomejni; •charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (w tym ludobójczą politykę Czerwonych Khmerów w Kambodży) •charakteryzuje rolę KGB w polityce zewnętrznej ZSRS za czasów Breżniewa; 	<ul style="list-style-type: none"> •ocenia wpływ: wystąpień społecznych w USA na decyzję o dymisji prezydenta Nixona po ujawnieniu afery Watergate, wystąpień społecznych w Iranie na ucieczkę szacha Mohammada Rezy Pahlawiego; •wyszukuje informacje na temat dyktatury Czerwonych Khmerów; •zna i wyjaśnia pojęcie impeachment •zbiera i prezentuje informacje na temat roli Ernesto „Che” Guevary w popkulturze; •samodzielnie zbiera informację na temat tzw. doktryny Breżniewa – wyjaśnia jej założenia i określa, które z działań sowieckich w latach 60. i 70. XX w. można uznać za

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>jądrową (1963 r.), podpisanie układu o nierozprzestrzaniu broni atomowej (1968 r.), podpisanie sowiecko-amerykańskiego układu SALT 1 o ograniczeniu zbrojeń strategicznych (1972 r.); podpisanie Aktu końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1975 r.); zawarcie amerykańsko-sowieckiego układu SALT 2 (1979 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> •rozwija skróty: KBWE, OBWE •zna i rozumie założenia doktryny Hallsteina i Ostpolitik kanclerza Willy'ego Brandta; •na podstawie tabeli w podręczniku wymienia najważniejsze wydarzenia związane z kwestią niemieckich reparacji / odszkodowań wojennych na rzecz Polski •zna i wyjaśnia pojęcia: dyplomacja papieska, Stolica Apostolska, Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej, pontyfikat; 	<ul style="list-style-type: none"> •zna sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w. •wymienia przyczyny, dla których USA i ZSRS zdecydowały się rozpocząć politykę odprężenia; •omawia najważniejsze etapy zawierania porozumień rozbrojeniowych USA–ZSRS; •wymienia przyczyny, dla których USA odeszły od polityki odprężenia; •zna i wyjaśnia pojęcie dyplomacja pingpongowa; •wiem, czym zajmowały / zajmują się organizacje: KBWE, OBWE •omawia sytuację społeczno-polityczną w Niemczech Zachodnich po ustąpieniu kanclerza Konrada Adenauera; •wymienia przyczyny niezadowolenia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> •zna i wyjaśnia pojęcia: wojna somalijsko-etiopska, Sandinowski Front Wyzwolenia Narodowego, wojna domowa w Angoli, mudżahedini, Ludowy Ruch Wyzwolenia Angoli, Pathet Lao •wyjaśnia, na czym polegała polityka odprężenia (détente) w relacjach międzynarodowych w latach 70. XX w.; •wyjaśnia, jakie znaczenie dla pokoju i odprężenia na świecie miały postanowienia KBWE (Helsinki, 1975 r.); •omawia okoliczności zawarcia porozumienia z Camp David w 1978 r.; •wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Richard Nixon, Henry Kissinger, Jimmy Carter, Ronald Reagan •charakteryzuje genezę wystąpień młodzieży w RFN; •wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie Ostpolitik kanclerza Willy'ego Brandta; 	<ul style="list-style-type: none"> •wyjaśnia rolę wojsk kubańskich i wietnamskich w sowieckiej polityce; •charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (uwzględnia kwestię kubańskich „doradców” w Afryce) •charakteryzuje przełomowe znaczenie unormowania relacji USA–ChRL na początku lat 70. XX w.; •charakteryzuje treść tzw. pięciu koszyków konferencji helsińskiej; •ocenia znaczenie porozumienia z Camp David z 1978 r. •analizuje, z czego mogły wynikać różnice w standardzie życia społeczeństwa NRD i PRL, mimo że oba kraje znajdowały się w sferze wpływów ZSRS; •charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec z dziedzictwem rządów 	<p>realizację tej koncepcji (w odpowiedzi odwołuje się też do informacji dotyczących stłumienia Praskiej Wiosny), uzasadnia swoją odpowiedź</p> <ul style="list-style-type: none"> •z perspektywy USA i ZSRS ocenia, czy polityka odprężenia na świecie w latach 70. XX w. była sukcesem czy klęską •wyjaśnia, jak polskie władze i społeczeństwo w kolejnych latach po 1945 r. odnosiły się do kwestii rozliczenia Niemiec ze zbrodni z okresu II wojny światowej (w swojej odpowiedzi wskazuje różne przykłady reakcji społecznych i działań władz); •analizuje, w jakim stopniu działalność Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych realizowała zasadę denazyfikacji (w uzasadnieniu odpowiedzi podaje przykłady działań prowadzonych przez tę instytucję)

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> •wie, kim były wymienione postacie, oraz podaje pełnione przez nie funkcje: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł I, Jan Paweł II •na mapie wskazuje państwa, z którymi Chiny są w sporach terytorialnych; •zna datę roczną masakry na placu Tian'anmen •określa najważniejsze cechy gospodarek zachodnich po 1945 r.; •wskazuje główne przyczyny ukształtowania się doktryny gospodarczej neoliberalizmu; •wymienia podstawowe założenia reaganomiki; •wymienia podstawowe założenia thatcheryzmu; •zna i wyjaśnia pojęcia: państwo opiekuńcze, thatcheryzm, reaganomika, neoliberalizm •wie, w którym okresie Edward Gierek pełnił funkcję I sekretarza KC PZPR; •zna i wyjaśnia pojęcia: plan 5-letni (1971–1976), plenum, Komitet Centralny, Biuro Polityczne, 	<ul style="list-style-type: none"> w RFN w latach 60. XX w.; •omawia warunki życia społeczeństwa NRD; •zna i wyjaśnia pojęcia: restytucja, rewindykacja, Stasi •wskazuje główne kierunki działania dyplomacji papieskiej po II wojnie światowej; •omawia stosunek papieża do ZSRS i państw bloku wschodniego po II wojnie światowej; •wymienia obawy władz PRL związane z wyborem Polaka na papieża •omawia okoliczności dojścia do władzy Denga Xiaopinga; •wymienia problemy, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; •podaje przyczyny protestów studenckich w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; •zna i wyjaśnia pojęcia: socjalizm o chińskiej specyfice, kapitalizm państwowy, 	<ul style="list-style-type: none"> •porównuje standard życia społeczeństwa polskiego i wschodniemieckiego; •wyjaśnia, dlaczego Polska nie odzyskała wielu dzieł sztuki zrabowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej •dostrzega zmiany w dyplomacji papieskiej i łączy je z rozpoczęciem pontyfikatu Jana Pawła II; •omawia dokonania papieża Pawła VI i Jana Pawła II na rzecz pokoju na świecie; •wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski; •porównuje założenia polityki wschodniej Pawła VI i Jana Pawła II (omawia podobieństwa i różnice) •omawia reformy Denga Xiaopinga; •omawia genezę problemów, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; •wyjaśnia sens hasła „jeden kraj, dwa systemy” •omawia zmiany, które 	<ul style="list-style-type: none"> nazistowskich (podaje przykłady pozytywne i negatywne: działalność Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki); •ocenia niepociągnięcie do odpowiedzialności karnej wielu niemieckich zbrodniarzy wojennych; •przygotowuje prezentację na temat zbrodniczej działalności Heinza Reinefartha lub Iwana Demianiuka •przedstawia rolę prymasa Stefana Wyszyńskiego w dziejach Kościoła katolickiego w Europie Środkowej i Wschodniej; •omawia rolę papieża na konferencji helsińskiej; •omawia zapis dotyczący wolności wyznania zawarty w Akcie końcowym KBWE; •wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla świata; 	<ul style="list-style-type: none"> •ocenia wkład dyplomacji papieskiej w działania zmierzające do zapewnienia pokoju na świecie; •ocenia moralną wymowę spotkania Jana Pawła II z Mehmetem Alim Ağcą oraz przebaczenia zamachowcowi przez papieża; •ocenia znaczenie podróży (pielgrzymek) papieża Jana Pawła II dla społeczeństw różnych krajów, do których przybywał (odwołuje się do przykładów) •ocenia skuteczność chińskiego modelu gospodarczego wprowadzonego przez Denga Xiaopinga; •na podstawie samodzielnie zebranych informacji wyjaśnia, na czym polegała specyfika chińskiego socjalizmu; •przygotowuje prezentację na temat łamania praw człowieka we współczesnym Hongkongu •rozważa, która z doktryn ekonomicznych – keynesizm czy neoliberalizm – bardziej

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>„propaganda sukcesu”, sklepy komercyjne, maluch (samochód), czyn partyjny;</p> <ul style="list-style-type: none"> •na podstawie mapy z podręcznika wymienia najważniejsze inwestycje gospodarcze w Polsce epoki Edwarda Gierka; •wie, na czym polegała reorganizacja administracji przeprowadzona w Polsce w 1975 r.; •na podstawie mapy z podręcznika wymienia nazwy województw istniejących od 1975 r.; •wie, że w 1976 r. dokonano zmian w Konstytucji PRL •wymienia wydarzenia, które doprowadziły do protestów robotniczych w 1976 r.; •podaje przyczyny protestów robotniczych w 1976 r.; •zna i wyjaśnia pojęcia: Czerwiec 1976, „ścieżka zdrowia”, ZOMO, reglamentacja towarów, kartki żywnościowe •wymienia formy pomocy 	<p>dekolektywizacja</p> <ul style="list-style-type: none"> •wymienia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; •podaje przyczyny zmiany założeń polityki USA za prezydentury Ronalda Reagana; •omawia problemy gospodarki brytyjskiej w latach 70. XX w.; •zna i wyjaśnia pojęcia: nowa prawica, keynesizm (interwencjonizm państwowy), związek zawodowy, stagflacja •na podstawie podręcznika przedstawia karierę polityczną Edwarda Gierka; •zna i wyjaśnia pojęcia: nowelizacja konstytucji, dobrobyt na kredyt, „druga Polska”, Pewex; •omawia najważniejsze wydarzenia i zmiany, które zaszły w Polsce w czasach rządów Gierka w dziedzinach: gospodarki, kultury, sportu •wskazuje elementy polityki 	<p>zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> •omawia przyczyny ukształtowania się nurtu nowej prawicy w USA; •omawia założenia polityki Ronalda Reagana; •omawia założenia polityki Margaret Thatcher •omawia okoliczności objęcia władzy przez Edwarda Gierka; •omawia zmiany wprowadzone w Konstytucji PRL w 1976 r.; •wskazuje rzeczywiste cele reformy administracyjnej z 1975 r.; •omawia koncepcję budowy „drugiej Polski” i sposoby wdrażania tego projektu w życie; •wyjaśnia cele i skutki „propagandy sukcesu” w epoce Gierka; •omawia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; •przedstawia zmiany wprowadzone w Konstytucji 	<ul style="list-style-type: none"> •ocenia działania papieża Jana Pawła II podejmowane w celu przeciwstawienia się komunizmowi na świecie; •ocenia wkład papieża Jana Pawła II w walkę o ochronę praw człowieka i zmianę ustroju w Polsce •charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy Denga Xiaopinga i początek państwowego kapitalizmu); •ocenia doktrynę „jeden kraj, dwa systemy”; •charakteryzuje wystąpienia studenckie w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; •ocenia, stosunek świata wobec masakry na placu Tian’anmen •charakteryzuje przyczyny zmian w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; •na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe między różnymi nurtami politycznymi – socjaldemokratycznym, 	<p>sprzyja rozwojowi gospodarczemu (uzasadnia swoją opinię)</p> <ul style="list-style-type: none"> •ocenia postawę pośła Stanisława Stommy w 1976 r. (rozważa, czy jego postępowanie jest przykładem obywatelskiego nieposłuszeństwa); •przygotowuje i moderuje klasową debatę na temat: Edward Gierek – funkcjonariusz sytemu komunistycznego czy nowator, który otworzył Polskę na Zachód? •na podstawie zebranych informacji przygotowuje prezentację na temat: Czy uczestnicy wystąpień społecznych z 1976 r. doczekali się zadośćuczynienia za krzywdy i represje, które ich dotknęły?; •odnajduje relacje osób pamiętających Czerwiec 1976 i prezentuje je w klasie; •przygotowuje pytania do ankiety, która mogłaby posłużyć do zbadania, jak

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin; •podaje nazwy organizacji opozycji demokratycznej w Polsce działające w latach 70. XX w.; •zna i wyjaśnia pojęcia oraz rozwija skróty: opozycja, opozycja demokratyczna, Komitet obrony Robotników / Komitet Samoobrony Społecznej KOR, Studenckie Komitety Solidarności (SKS), Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), Konfederacja Polski Niepodległej (KPN), Towarzystwo Kursów Naukowych (TKN), drugi obieg, latający uniwersytet, tajny współpracownik	ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; •wymienia zmiany wprowadzone w Konstytucji PRL w 1976 r. i wskazuje skutki ich wprowadzenia (protesty społeczne); •wie, kim był Leonid Breżniew •omawia sytuację gospodarczą Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; •omawia przyczyny kryzysu gospodarczego w PRL w latach 70. XX w.; •omawia przebieg wystąpień społecznych w 1976 r.; •zna i wyjaśnia pojęcia: pułapka zadłużenia, „manewr gospodarczy” •omawia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin prowadzone przez KOR; •omawia główne organizacje opozycji demokratycznej działające w Polsce w latach 70. XX w.	PRL w 1976 r. i wyjaśnia przyczyny protestów społecznych związanych z wprowadzeniem tych zmian; •wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Piotr Jaroszewicz, Richard Nixon, Jimmy Carter; •zna i wyjaśnia pojęcie „półkownik” •przypomina znaczenie pojęcia gospodarka niedoboru i odnosi je do Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; •porównuje reakcję władz (w tym zastosowane represje) na wystąpienia społeczne w 1970 i 1976 r. •wyjaśnia znaczenie utworzenia KOR; •omawia główne formy działania opozycji demokratycznej w Polsce w latach 70. XX w.	chadeckim, konserwatywnym i liberalnym (w dziedzinie polityki społecznej i gospodarczej oraz systemu wartości); •charakteryzuje główne założenia gospodarki neoliberalnej w latach 80. XX w.; •wyjaśnia znaczenie zwycięstwa wyborczego Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 r.) i Ronalda Reagana w Stanach Zjednoczonych (1980 r.) dla polityki wewnętrznej i międzynarodowej tych państw •wyjaśnia genezę przejęcia władzy w PRL przez Edwarda Gierka; •ocenia otwarcie PRL na Zachód dokonane w czasach rządów Edwarda Gierka; •ocenia trzy kluczowe reformy Edwarda Gierka; •ocenia skutki nowelizacji Konstytucji PRL w 1976 r. dla PZPR i polskiego społeczeństwa; •ocenia elementy polityki	Polacy pamiętają dzisiaj epokę Gierka •przygotowuje prezentację o wybranym członku KOR; •przygotowuje prezentację na temat wybranej organizacji opozycyjnej działającej w Polsce w latach 70. XX w.; •zbiera informacje i przygotowuje krótką prezentację o działaniu opozycji demokratycznej w latach 70. XX w. swojej miejscowości / swoim regionie

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
				ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne <ul style="list-style-type: none"> •charakteryzuje standard życia społeczeństwa polskiego w warunkach gospodarki niedoboru, posługuje się przykładami; •ocenia skutki wystąpień społecznych z 1976 r. •charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego jako instytucji wspierającej działanie opozycji demokratycznej; •wyjaśnia, dlaczego opozycja demokratyczna prowadziła działalność w różnych sferach życia społecznego 	